

Planys i sentiment

Doldre, plànyer, lamentar, queixar-se, compadir i saber greu cauen dins un mateix camp de significació. Però no són pas tots ells intercanviables, ni de bon tros, en tots els casos pràctics d'aplicació. Deixant-ne de banda alguns d'especialitzats, es pot formular un esquema que en compregui tres d'essencials.

En el sentit de «causar sentiment» es poden usar, intransitivament, doldre i saber greu, i transitivament, lamentar. Es a dir; que Em dol que se'n vagi o Em sap greu que se'n vagi s'han de transformar, si es vol recórrer al verb lamentar en Lamento que se'n vagi (amb la desaparició del pronom datiu i el canvi de persona del verb, ja que varia el subjecte gramatical). Tant doldre com saber greu són dues formes molt genuïnes de l'idioma i no és gens recomanable de preterir-les per donar la preferència a lamentar. Al contrari: és de doldre. Ara: en alguns casos resulta molt útil poder disposar del verb lamentar per raons sintàctiques, perquè, com hem dit, té com a subjecte la persona a qui dol o sap greu una cosa, i no aquesta cosa, que n'és el complement directe.

En el sentit de «manifestar dolor, aflicció o malcontentament» es poden usar doldre's, plànyer-se, lamentar-se o queixar-se, tots ells, com veiem, com a verbs pronominals. D'altra banda, queixar-se és l'únic tractament que admet. Si es vol fer explícita la causa del plany, cal recórrer a un complement introduït per la preposició de (substituïble pel pronom ent: Es planyen d'aquell cas. Es lamenten de la situació. Se'n queixen).

Significant «sentir compassió» podem alternar plànyer i compadir: S'ha fet ric i encara el planys. Us compa-deixo sincerament. N'hi ha que obliden plànyer i recorden sistemàticament a compadir cosa que, un altre cop, hem de dir que és de doldre.

Altres casos i altres verbs —sentir, recar, afligir-se, apiadar-se, exclamar-se, etc.— ampliarien aquest esquema, però també el farien massa complicat.

ALBERT JANE